

2. Карташова Ж.Ю. Формування в студентів-музикантів готовності до інструментально-виконавської діяльності на основі інтегративного підходу. Збірник наукових праць. Педагогічна освіта: теорія і практика. – Кам'янець-Подільський, 2010. Вип. 4. С. 293-300.
3. Ліхницька Л.М. Формування готовності майбутніх учителів музики до мистецької інноваційної діяльності. Наукові записки Нац. пед. ун-ту. К., 2010. Вип. 90. С. 139-145.
4. Полякова А. С. Музично-ритмічне виховання молодших школярів у спадщині Емілія Жак-Далькроза. І Міжнародні науково-практичні читання пам'яті академіка Анатолія Авдієвського, 20-23 березня 2017 року. /За заг. ред. А.В. Козир. К, 2017. С. 153-156.
5. Frigyesi J. Bela Bartok and the concept of nation and volk in Hungary. Reader for CEU SUC. Budapest, 2003, 116-132 p.

А. Комарчук,
 студентка ОС «бакалавр»
 Вінницького державного педагогічного
 університету імені Михайла Коцюбинського
A. Komarchuk,
 bachelor's student,
 Vinnytsia Mykhailo Kotsubynsky
 State Pedagogical University

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІКИ ТЕАТРУ У РОБОТІ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ

USE OF THEATER PEDAGOGICS IN WORKING WITH YOUNGER SCHOOL PUPILS BASED ON THE EXPERIENCE OF THE POLAND REPUBLIC

***Анотація.** У статті наголошується на важливості використання театралізованої діяльності у Новій українській школі. Представлено особливості використання педагогіки театру в освітньому процесі дітей Республіки Польща, а також різні види театральних проєктів до яких мають можливість долучитися учні. Нами проведено опитування вчителів української школи та висвітлено його результати, що вказують на потреби педагогів у пошуці нових форм, методів, прийомів театралізованої діяльності.*

***Abstract.** The article emphasizes the importance of using theatrical activities in the New Ukrainian School. Features of the use of theater pedagogy in the educational process of children of the Republic of Poland are presented, as well as various types of theater projects in which students have the opportunity to participate. We conducted a survey of Ukrainian school teachers and highlighted its results, which indicate the needs of teachers in the search for new forms, methods, techniques of theatrical activity.*

***Ключові слова:** театр педагогіки, учні початкової школи, театралізований досвід Республіки Польща, ігри, досвід країн Європи.*

***Key words:** theater of pedagogy, primary school students, theatrical experience of the Republic of Poland, games, experience of European countries.*

Реформування української системи освіти впливає на організацію освітнього процесу учнів початкової школи. Дистанційний формат навчання у більшості українських шкіл, постійна стресова ситуація, в якій перебувають учні, через війну потребує пошуку інноваційних універсальних засобів, які можуть виконувати кілька завдань одночасно. Перш за все, сформувати загальнонавчальні уміння і навички, компетентність «учитися впродовж життя», по-друге, дозволять максимально соціалізувати дитину, адже більшість школярів соціальний простір сприймають лише через екрани моніторів, по-третє, розвивати здібності учнів (творчі, мистецькі, інтелектуальні) тощо. Таким універсальним засобом, на нашу думку, є педагогіка театру, вона дозволяє максимально розширити можливості для розвитку дитини, її зростання; сприяє творчому переосмисленню світу та своєї ролі в ньому. Ідеї Нової української школи передбачають використання педагогіки театру на всіх освітніх дисциплінах та в позаурочній діяльності молодших школярів. Саме тому педагог перебуває у постійному пошуці нових форм, методів, прийомів роботи з учнями, які передбачають елементи театралізації. Цікавим для вчителя початкової школи та його вихованців буде польський досвід використання театру педагогіки в освітньому процесі. Він базується на кращих ідеях європейських митців та педагогів, загальнокультурних цінностях Європейського Союзу.

У Законі України «Про освіту», концепції «Нова українська школа», Державному стандарті початкової освіти, Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ столітті, Державній комплексній програмі «Вчитель», типових освітніх програмах (О. Савченко, Р. Шиян) визначено необхідність всебічного різностороннього розвитку дитини, її потенційних можливостей та успішного соціального становлення. Питанням реалізації театру педагогіки займалися багато дослідників, зокрема, І. Барановська, С. Барило, О. Демченко, О. Деркач, Н. Казьмірчук, М. Явоненко та ін.

Основи використання театралізованої діяльності в школі сягають ще часів Античності. «Театр та школа тісно пов'язані між собою, адже обоє створюють моделі світу, де актори/учні взаємодіють між собою, спілкуються, працюють, досягають певних результатів тощо» [4]. У своїх дослідженнях О. Демченко пояснює «педагогіку театру / шкільну театральну педагогіку» як «міждисциплінарну науку, яка інтегрує в собі основи знань: культурологічних (закономірності та механізми емоційного впливу театру на людину, взаємодії особистості з театральним мистецтвом, задоволення екзистенційних потреб, творчої самореалізації), педагогічних (методи і прийоми освітньої та соціально-виховної роботи засобами театру). Вона є теоретико-методичною системою, яка об'єднує у цілісному освітньому процесі педагогічну теорію і навчальну, виховну, соціально-виховну практику, арт-педагогічні технології» [2, с. 581].

Досліджуючи *функції театралізованої діяльності* у роботі з молодшими школярами, І. Барановська виокремлює наступні: *соціалізуюча* (усвідомлення особливостей виконання різних соціальних ролей у суспільстві, приміряння на собі

загальноприйнятих моделей поведінки); *виховна* (розуміння моральних категорій, їхнє сприйняття та переживання); *розвивальна* (активізація роботи всіх мисленневих процесів учнів); *дидактична* (активізація пізнавальної діяльності, збудження інтересу до освітньої діяльності); *релаксаційна* (зниження емоційного стресу), *психотерапевтична* (стабілізація емоційного стану). Театралізована діяльність сприяє розвитку пізнавальних інтересів дітей, розширює їхній світогляд, сприяє самореалізації, формує естетичні смаки та вподобання, стимулює розвиток мисленневих процесів, сприяє самоутвердженню у суспільному житті [1, с. 23].

На думку, Н. Казьмірчук, театралізація у шкільному житті дозволяє учням наповну розвинути свої здібності, таланти, зрозуміти, який шлях обрати в майбутньому. Школяр може проявляти себе у різних ролях, готуючи театральну постановку. Він може бути актором, декоратором, гримером, модельєром, сценаристом, організатором, музикантом тощо, таким чином театральне мистецтво дозволяє максимально розширити горизонт можливостей для дитини [3, с. 93].

У польських школах театральне мистецтво відіграє важливу роль. Його застосовують не тільки в позаурочній системі роботи з молодшими школярами, але й в класно-урочній системі, майже, на кожній дисципліні. До учнів може приходити лялька, яка даватиме певні завдання та перевірятиме якість їхнього виконання, на уроках школярі можуть віртуально відвідувати лялькові театри та переглядати вистави, власноруч створювати театральні фігурки як лічильний матеріал, вивчати вірші та пісні за допомогою театру рукавичок тощо. В освітньому процесі педагог може використовувати різноманітні театри: театри оригамі, театри квілінгу, пальчикові театри, театри тіней, театри овочів та фруктів, театри кольорових кульок тощо [5].

Також важливо зазначити, що в польських закладах освіти велике значення приділяється саме створенню освітнього середовища. Польські педагоги переконані, що дитина має розвиватися в оточенні, яке саме по собі стимулюватиме її до творчості, підштовхуватиме взяти участь у театралізованій діяльності. Це можуть бути різні ляльки, різні театри, дидактичні ігри, іграшки тощо.

Окрім того, у Польщі діє низка освітніх програм для учнів, у яких вони можуть розвивати свої здібності. Одна з таких «Школа літання» у Фридриховіцах. Вона реалізується протягом двох тижнів для кожного набору учнів, в її основу покладено фільм Пітера Грінуея «Цинамонові крамниці». Учні відвідують кіно клас імені Гічкока, вони навчаються театральному мистецтву та кіномистецтву, вчать грати на різних музичних інструментах, танцювати, малювати. Ідея школи полягає у вільному польоті, і цей політ школярі можуть реалізувати через мистецтво. Як у реальному житті, підлітаючи, людина відчуває ейфорію, захоплення, так і через мистецтво можна відчути ті самі почуття, але потрібно в них зануритися, відчути найтонші мистецькі струни, запал до творчого зростання [4].

Проект «Турбо» в Тшенсінах передбачає постановку різних театралізованих постановок про майбутнє одного з польських шкіл. Школярі мають можливість самостійно створювати костюми, декорації, підбирати музику, але з орієнтацією того,

що дія відбуватиметься в далекому майбутньому. Така діяльність сприяє творчому та інтелектуальному розвитку дітей, дозволяє цілісно уявити майбутнє та продумати все. Що в ньому відбуватиметься до найменших дрібниць. Для цього школярі працюють злагоджено та завжди підтримують одне одного, тільки таким чином можна розвинути в них необхідні для майбутнього гнучкі навички: робота в команді, пошук компромісу, відповідальність за командну роботу тощо [7].

Ще один цікавий проєкт дозволив зібрати бажаючих з усіх європейських країн у Польщі. Це проєкт «Лабіринт смислів» у Кельцах, він дозволяє активно залучати до мистецької та театралізованої діяльності дітей з обмеженням слуху та зору. Діти, які мають певні обмеження активно залучаються до театралізованої діяльності у міру своїх можливостей, у проєкті «Лабіринт смислів» для них немає неможливого. Цікаво також те, що самі постановки невеликі за часом проведення, але вони включають різні види діяльності: ігрову, музичну, образотворчу, хореографічну, також варто зазначити, що ексклюзивом таких постановок є широкий простір, наповнений різноманітними звуками, запахами, сенсорними відчуттями, на зразок 3-D шоу, де глядач може повністю зануритися в атмосферу постановки та пережити ті ж самі емоції та почуття, що і актори [4].

Заохопливим для молодших школярів у програмний конкурс «Літо в театрі», він передбачає створення спектаклів для родинного перегляду. До створення таких спектаклів можна залучати не тільки учнів, але й членів їхніх родин. Такі спектаклі організують у кожному регіоні Польщі, його актори можуть подорожувати по країні та запрошувати на свої спектаклі всіх бажаючих. У таких турах часто проводять майстер-класи, конференції для педагогів, наприклад «Педагогіка театру». Учителі можуть краще опанувати педагогікою театру, дізнатися нові форми та методи роботи з учнями, опанувати техніками організації та проведення сюжетно-рольових ігор, ігор-драматизацій, ігор-інсценізацій, режисерських ігор. Педагоги набувають унікального досвіду організації театралізованої діяльності у роботі з молодшими школярами, навчаються зацікавлювати учнів, розвивати їхні творчі здібності у процесі постановки. Окрім того, вони обмінюються сценаріями різноманітних заходів, певними театралізованими етюдами, театральними картотеками, ідеями щодо створення костюмів, декорацій, підбору музики тощо [4].

У процесі нашого дослідження ми провели опитування серед педагогів Барської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Барської міської ради. Опитування мало на меті визначити, як вчителі ставляться до використання театралізованої діяльності у освітньому процесі, які форми, методи та прийоми вони використовують, чи використовують вони досвід європейських країн, зокрема Польщі, у практичній діяльності тощо. Олена Р. (*педагогічний стаж 18 років*) розповідає, що «театр є невід'ємною частиною організації освітнього процесу учнів», особливо часто вона використовує його на ранкових зустрічах, уроках «Я досліджую світ», уроках літературного читання тощо». Вчителька робить різноманітні сезонні театральні постановки з учнями, наприклад «Зима-чарівниця», «Весна іде, красу несе», «Золотокоса осінь», «Літо в різнобарв'ї» тощо. Педагог розповідає, що часто в

методичній літературі, на сторінках інтернету вона знайомиться із різноманітними європейськими цікавинками реалізації театралізованої діяльності в школі, проте не часто їх використовує. Олеся Ч. (*педагогічний стаж – 12 років*) говорить, що Нову українську школу без театру уявити дуже важко, адже театралізоване мистецтво максимально дозволяє розкрити здібності та таланти учнів, з його допомогою легко інтегрувати різні освітні дисципліни. Вчителька розповідає, що на уроках літературного читання часто програє з учнями сюжети їхніх улюблених творів, казок, використовує сюжетно-рольові ігри, проте велику перевагу вчителька надає, все ж таки, повноцінним театральним постановкам, які готує з дітьми у позаурочний час. У форматі дистанційного навчання вчителька також використовує елементи театралізації: казкового героя, який повідомляє завдання, віртуальні подорожі незвичайною країною чи певним відомим твором, намагається програвати невеликі сюжети народних казок, які вивчають школярі, наприклад «Ріпка», «Рукавичка», «Колобок», остання казка, яку згадає вчителька, була «Аліса в країні чудес» тощо. Із європейського досвіду вчительці найбільше імponує інтегративне сприймання театралізованого мистецтва, що не зводиться просто до гри на сцені, а передбачає підготовку декорацій, музикування, складання сценарію, творче переосмислення дійових осіб та їхніх ролей, хореографічні постановки, що в свою чергу дозволяють залучити всіх учнів класу. Загалом, опитування педагогів дозволило стверджувати, що питання використання театру педагогіки в освітній діяльності молодших школярів є надзвичайно актуальним і воно відкрите для обговорення, нових ідей, пропозицій, бачень тощо.

Європейський досвід використання в освітньому процесі театралізованої діяльності дозволяє максимально широко розкрити можливості для учнів початкової школи: розвивати їхній світогляд, мовлення, творчі та логічні здібності, креативність, акторську майстерність, різні види гнучких навичок тощо. Досвід Польщі розширює панорамні рамки для українських педагогів стосовно використання театралізованої діяльності у роботі з молодшими школярами, дозволяє зробити освітній процес більш цікавішим, пізнавальнішим, креативнішим.

Література:

1. Барановська І. Театр ляльок у початковій школі : навчально-методичний посібник. Вінниця, 2015. 170 с.
2. Демченко О.П., Іщенко К.В., Драбинюк С. Ю. Флуд Л.М., Театралізована діяльність як засіб розвитку творчості дітей з особливими освітніми потребами. XVII Міжнародна науковопрактична конференція «Multidisciplinary academic notes. Theory, methodology and practice», 03-06 травня 2022 р., Токіо, Японія [Multidisciplinary academic notes. Theory, methodology and practice Proceedings of the XVII International Scientific and Practical Conference Tokyo, Japan May 03 – 06, 2022]. С.580-585.
3. Демченко О., Казьмірчук Н., Стахова І. Розвиток soft skills майбутніх учителів початкових класів як засіб акмеологічного зростання. Professional Pedagogics. 2022. 1(24). Р. 91-101.
4. Театральна педагогіка як універсальний засіб виховання людини. URL: <https://jak.koshachek.com/articles/teatralna-pedagogika-jak-universalnij-zasib.html>
5. Педагогіка театру. URL: <https://culture.pl/ua/stattia/pedahohika-teatru>

6. Demchenko O., Kazmirchuk N., Zhovnych O., Stakhova I., Podorozhnyi V., Baranovska I. PREPARING STUDENTS FOR THE USE OF THEATER ACTIVITIES FOR CHILDREN'S DEVELOPMENT SOFT SKILLS: EUROPEAN CONTEXT. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 27th-28th, 2022. 31-46. URL: <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6866>
7. Drama Games and Theatre Activities. URL: <https://www.dramanotebook.com/dramagames/>
8. EU experience of soft skills development of preschool and primary school age children by theater activities in teacher training. URL: <http://erasmus.vspu.edu.ua/>
9. Theatre-in-Education (TiE). URL: <https://www.belgrade.co.uk/theatre-in-education-tie/>

Л.Ліхіцька,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

L. Likhitska,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Valentyna Voloshyna Faculty
of Preschool and Primary Education,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ПРОБЛЕМИ АКСІОЛОГІЧНОГО ПІДХІДУ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

PROBLEMS OF AXIOLOGICAL APPROACH TO THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF ART DISCIPLINES

***Анотація.** Стаття розкриває специфіку аксіологічного підходу підготовки майбутніх викладачів мистецьких дисциплін до продуктивної діяльності. Розглянуто аксіологічні принципи, а саме: рівноправність усіх наукових поглядів у межах єдиної гуманістичної системи цінностей, рівнозначність традицій і творчості, визнання необхідності вивчення і використання учнів минулого і можливості відкриття в теперішньому і майбутньому, екзистенціальну рівність людей, соціокультурний прагматизм замість суперечок про підґрунтя цінностей, діалог всупереч байдужості чи взаємозаперечення. Розкрито значення аксіологічного підходу для формування творчої самостійної особистості майбутнього вчителя музики.*

***Abstract.** The article reveals the specific axiological approach to training future teachers of artistic disciplines to productive activities. Considered axiological principles, namely equality of all scientific views in a single humanistic value system equivalence tradition and creativity, recognizing the need to study and use education past and the possibility of opening a present and future, existential equality of people, socio-cultural*